

Activitats de

repàs

primària

edebé
primària

Índex general

Lectura	3
Comentari de text	5
Lectura	7
Comentari de text	9
Lectura	11
Comentari de text	12
Lectura	14
Comentari de text	16
Lectura	18
Comentari de text	20
Lectura	22
Comentari de text	24
Lectura	27
Comentari de text	28
Lectura	30
Comentari de text	32
Lectura	33
Comentari de text	35

Llengua

Nom

Curs Data

Comentari
de text

Encara era ben aviat. No estic segur de quina hora era, però no gaire tard. Una cosa que no suportó és anar-me'n al llit quan no estic gens cansat. O sigui que vaig obrir les maletes i vaig agafar una camisa neta, i després vaig anar al lavabo, em vaig rentar i em vaig canviar la camisa. El que tenia pensat fer era baixar a baix i veure què passava a la Sala Lavanda. Tenien un club nocturn, a l'hotel, la Sala Lavanda.

Mentre em canviava la camisa, però, va anar de ben poc que no truco a la Phoebe, la meva germana petita. De debò que tenia ganes de parlar amb ella per telèfon. Algú amb una mica de *seny* i tot això. Però no podia arriscar-me a fer-li una trucada, perquè només era una nena petita, i segur que no estava aixecada i menys encara a prop del telèfon. Vaig pensar potser de penjar si contestaven els meus pares, però això no hauria funcionat, tampoc. Ho haurien endevinat, que era jo. La meva mare sempre sap que sóc jo. És *psíquica*. Però de debò que no m'hauria fet res xerrar una estona amb la Phoebe.

L'hauríeu de veure. No haureu vist mai una nena petita més maca i espavilada en tota la vostra vida. És molt espavilada. Vull dir que sempre ha tret *Excel·lents* d'ençà que va començar a anar escola. De fet, jo sóc l'únic curt de la família. El meu germà D. B. és escriptor i tota la pesca, i el meu germà Allie, el que es va morir, que us havia dit, era un geni. Jo sóc l'únic curt de debò. Però hauríeu de veure la Phoebe. Té aquesta espècie de cabell roig, una mica com el de l'Allie, i el porta molt curt a l'estiu. A l'estiu, se'l posa darrere les orelles. Té unes orelletes molt maques i simpàtiques. A l'hivern, però, el porta força llarg. A vegades la meva mare li fa trenes, i a vegades no. És molt maca, de totes maneres. Només té deu anys. És força prima, com jo, però prima-maca. Prima de patinadora. La vaig veure una vegada per la finestra quan travessava la Cinquena Avinguda per anar al parc, i era així, prima de patinadora. Us agradaria. Vull dir que, si expliqueu alguna cosa a la Phoebe, sap exactament de què li parleu. Vull dir que fins i tot la podeu portar on vulgueu. Si la porteu a veure una porqueria de pel·lícula, per exemple, sap que és una porqueria de pel·lícula. Si la porteu a veure una pel·lícula molt bona, sap que és una pel·lícula molt bona. En D. B. i jo la vam portar a veure una pel·lícula francesa, *La Dona del Flequer*, que hi sortia en Raimu. S'hi va pixar de riure. Però la seva preferida és Trenta-nou Esglaons, amb en Robert Donat. Se sap la pel·lícula sencera de memòria, perquè l'he portat a veure-la cap a deu vegades. Quan en Donat arriba en aquella granja escocesa, per exemple, quan fugiu de la policia i d'això, la Phoebe diu en veu alta a la pel·lícula —just quan el tio escocès a la pel·lícula ho diu—: «Es pot menjar l'arengada?» Es coneix tot el que diuen de memòria. I quan aquell professor de la pel·lícula, que en realitat és un espia alemany, aixeca el dit petit per ensenyar a en Robert Donat que n'hi falta un tros, la Phoebe se li avança, aixeca el seu dit petit i me l'ensenyava, tot ben fosc, just al davant dels nassos. És molt trempada. Us agradaria. L'única cosa és que a vegades és una mica massa afectuosa. És molt sentimental, per ser una criatura. De debò que sí. Una altra cosa que fa és escriure llibres tota l'estona. Només que no els acaba. Tots van d'una nena que es diu Hazel Weatherfield, només que la Phoebe ho escriu "Hazle". La Hazle Weatherfield és una nena detectiu. Se suposa que és òrfena, però el seu pare apareix contínuament. El seu pare sempre és un «ca-

Llengua

Nom

Curs Data

Comentari
de text

valler alt i atractiu d'uns vint anys d'edat». Això em fa pixar de riure. La Phoebe. Us juro davant de Déu que us agradaria. Era espavilada fins i tot quan era ben petita petita. Quan era ben petita petita, jo i l'Allie ens l'emportàvem al parc, sobretot els diumenges. L'Allie tenia un barco de vela i li agradava jugar-hi els diumenges, i sempre ens emportàvem la Phoebe. Portava guants blancs, i caminava entre tots dos, com una senyora i tota la pesca. I, quan l'Allie i jo teníem una conversa sobre coses en general, la Phoebe ens escoltava. A vegades et descuidaves que era allà, perquè era tan petita, però ella ja t'ho recordava. Sempre t'interrompia. Estirava la mànega de l'Allie o la meva o alguna cosa així, i deia: «Qui? Qui ho vadir? En Bobby o la senyora?» I nosaltres li dèiem qui ho havia dit, i ella deia: «Oh!», i tornava a escoltar i tot plegat. L'Allie també es pixava de riure amb ella. Vull dir que a ell també li agradava. Ara té deu anys, i ja no és pas tan petita, però encara fa pixar de riure tothom, tothom amb dos dits de seny, vull dir.

És igual, era algú amb qui sempre et venia bé parlar una estona per telèfon. Però tenia massa por que contestessin els meus pares i que s'adonessin que era a Nova York i que m'havien fotut fora de Pencey i etcètera. O sigui que em vaig acabar de posar la camisa. Després em vaig acabar d'arreglar i vaig baixar amb l'ascensor fins al vestíbul per veure l'ambient.

J. D. Salinger
El vigilant en el camp de sègol
Editorial Empúries (Barcelona, 1990)

Seny: *sentit comú.*

Psíquica: *que té capacitat per intuir les coses.*

Llengua

Nom

Curs Data

Comentari
de text

Comentari del text

En tot acte de lectura, cal tenir en compte aquests factors: *l'expressivitat*, la *comprensió* i els *hàbits lectors*.

L'**expressivitat**, l'aconseguim fent una pronúncia correcta de tots els sons, respectant els signes de puntuació i adequant el to de veu i el ritme al tipus de text. Els objectius que assolim són: efectuar una lectura fluida i aconseguir la velocitat lectora adequada a l'edat.

Pel que fa a la **comprensió**, cal partir de la recerca dels significats de les paraules al diccionari i de la deducció pel context, i també de la identificació dels elements de cohesió entre els diferents paràgrafs. Treballant els aspectes anteriors s'aconsegueix entendre el significat de les paraules i del text en la seva totalitat i reconèixer-ne l'estructura i la idea principal.

Finalment, per potenciar els **hàbits lectors**, cal partir de la lectura de textos de diferent tipologia adaptats als propis interessos, per fomentar el gust per la lectura i desenvolupar capacitats a l'hora d'interpretar els textos.

1. Fes una primera lectura silenciosa del text; torna'l a llegir tenint en compte els signes de puntuació següents.

Punt (.) → Pausa llarga

Coma (,) → Pausa breu

Interrogació (?) → Pregunta

Admiració (!) → Sorpresa, ordre, enuig...

— Extreu les paraules del text que tinguin una pronúncia difícil i llegeix-les adequadament.

2. Busca en el text les paraules que no coneixes. Si no en pots deduir el significat pel context, busca-les al diccionari.

Llengua

Nom	Comentari de text
Curs Data	

3. Identifica si aquestes afirmacions es diuen en el text, no es diuen o bé si es dedueixen. Justifica en tots els casos la teva elecció.

Afirmacions	Es diu	No es diu	Es dedueix
– El noi s’allotja en un hotel.			X
– La Phoebe és pèl-roja.
– El noi té més de deu anys.
– Eren tres germans i una germana.
– La Phoebe escriu sobre detectius.
– A la Phoebe li agrada llegir.
– Els diumenges anaven amb en D. B. al parc.
– La Phoebe és molt curiosa.
– L’Allie va morir en un accident.
– El nen no truca a la Phoebe.

4. Relaciona aquestes paraules i expressions amb el que signifiquen.

ser curt	riure molt
tota la pesca	home
pixar-se de riure	actuar amb sensatesa
tio	tot ajuntat
ser trempat	tenir poca intel·ligència
tot plegat	etcètera
tenir dos dits de seny	ser alegre, simpàtic

Llengua

Nom

Curs Data

Comentari
de text

(Fontanella, senyor de certa edat, amb l'aspecte de militar, d'aire afable i comunicatiu, arriba corrent a aixoplugar-se a l'atri. Tanca i sacseja el paraigua. Porta els baixos dels pantalons mullats i arromangats.)

Fontanella (somrient, mentre tanca el paraigua): Un temps deliciós!

(parla amb accent lleugerament estrangeritzat.)

Senyora Fortuny: Sembla que ara no plou tant!

Fontanella: Vol dir, senyora? Tinc por que n'hi hagi per estona! (Mira el cel. Un llampec i un tro; la pluja es referma.) Què li deia?

(Recolzant els peus en la columna es desfà la gira dels pantalons.)

Roseta (prova d'entrar en conversa amb **Fontanella**): No s'ho cregui. La vorà com aquest derrotxe d'agua aviadet farà figa. (Pidolaire i afectuosa.) Au, senyor xeneral, compri-me'n una dotseneta!

(Li allarga un ram de clavells.)

Fontanella: Em sap greu. No tinc moneda petita.

Roseta: Ui, perxò no estigui! La casa és forta. Hi ha canvi.

Fontanella: De cent pessetes? No porto bitllets més petits.

Roseta: Fica-me'l aquí que no tinc butxaques. Qui sap on seria si tingués vint uis de bou! Au, grati's l'armilla, salau, veiam si troba suelto!

Fontanella: No et dic que no en tinc! (Forfollant per les butxaques.) Ah, mira! Aquí surt una moneda estrangera. Si la vols...

Roseta (prenent la moneda): Deu ralets! Mai menos! N'hi ha per un llangüet! Tingui, cavaller.

Fontanella: No, gràcies. Te les regalo.

Un desconegut (a **Roseta**): Al tanto, nena! Aquí darrere hi ha un tio de la secreta. Si es pensa que demanes caritat, palmes.

Roseta: Io, caritat? (Ofesa.) On és el sera?

(Esverada, mira a una banda i altra.)

El desconegut: Allà, al racó. Mira com va prenent notes...

Roseta (espantada): Io no fai mal a ningú! Sóc pobra, pro tan honrada com la primera. Em dedico a la compra-venta, què passa?

Fontanella: No cridis. Ningú no et molesta.

Llengua

Nom

Curs Data

Comentari
de text

Roseta: Es veu que si una no té una tenda amb un bon raig de pluja a l'escaparate i un lletrero que digui *fleurs pour vous*, ja es pensen que una va contra l'aixuntament i me l'emmanillen com una axioma!

(Aldarull general. La majoria dels espectadors van a favor de la noia, però reproven el seu excés d'escarafalls.)

Diverses veus: Què és aquest escàndol... Calleu, si us plau!... No n'hi ha per tant!... Però si ningú no li ha dit res!

*(Alguns dels més pròxims proven de calmar **Roseta** i fins i tot li donen copets a l'esquena. Els més allunyats contribueixen al tumult en voler aclarir el que ha passat.)*

Què ha estat... Algun lladregot!... Què ha fet?...

Sembla que l'han atrapada *in fraganti*...

Roseta *(creient-se amenaçada es precipita cap a **Fontanella**, que s'havia apartat d'ella i crida):* Senyor, vostè em guardarà de mentir! Digui la veritat: Li he pispat algu? Li he tocat un fil de roba? Em defenso les monxetes com un altra! Senyor, no dixi que em duguin al jugat de guàrdia, que el meu pare em freixiria a garrotades! Que em registrin!

Joan Oliver

Pigmalió. Adaptació lliure de l'obra de Bernard Shaw

Ed. 62, col. «Els llibres de l'Escorpí Teatre»

(Barcelona, 1986)

Afable: agradable i gentil en la conversa i en el tracte.

Forfollant: remenant amb la mà un conjunt de coses per agafar-ne alguna.

In fraganti: en el mateix moment.

Llengua

Nom

Curs Data

Comentari
de text

Comentari del text

1. Justifica aquestes afirmacions amb paraules del text.

<i>Afirmacions</i>	<i>Paraules del text</i>
— Fa mal temps
— El senyor Fontanella té un aire distingit
— La Roseta és florista
— La Roseta gesticula molt.
— La gent creu que han atrapat la Roseta cometent un robatori.
— La Roseta tem que l' empresonin

2. Relaciona aquestes afirmacions amb el que signifiquen.

Expressions

Fer figa.

Ser forta la casa.

Gratar-se l'armilla.

Atrapar *in fraganti*.

No tocar un fil de la roba.

Defensar les mongetes.

Significat

Pagar.

Fallar.

Atrapar en el mateix moment del delictes.

No molestar algú.

Guanyar-se la vida.

Haver-hi diners.

Llengua

Nom
Curs Data

Comentari
de text

3. Substitueix aquests barbarismes de la lectura per la forma correcta.

derrotxe - suelto - menos - escaparate - lletrero - algu

Derrotxe: malbaratament.

4. Detecta el tipus de vulgarisme que hi ha en aquestes paraules i anota-ho. Després, escriu la forma correcta.

xeneral - dotseneta - perxò - pro - vritat - jusgat

<i>Vulgarisme</i>	<i>Tipus</i>	<i>Forma correcta</i>
xeneral	Canvi de so
.....
.....
.....
.....
.....

Llengua

Nom

Comentari
de text

Curs Data

El jove examinarà amb discrets cops d'ull aquella dama que li va semblar que harmonitzava amb la seva reputació; no defraudava cap de les seves idees sobre la gran senyora. La senyora de Bargeton duia, segons la nova moda, una gorra de vellut negre. Aquest capell comporta un record de l'Edat Mitjana que impressionà el jove, engrandint, per dir-ho així, * la dona; de la gorra s'escapolia una cabellera d'un ros rogenc, daurada per la llum i encesa al voltant dels rínxols. La noble dama tenia el rostre resplendent, amb la qual cosa una dona supera els inconvenients d'una pell descolorida. Els ulls grisos li *guspirejaven*, el front, ja solcat, els coronava amb la seva massa blanca i ben dibuixada; eren envoltats per un marge nacrat, en el qual, a banda i banda del * nas, dues venes blaves ressaltaven la blancor de l'emmarcat. El nas ofería una corba borbònica que s'afegia al foc d'un rostre allargat presentat com un punt brillant en el qual es dibuixava l'*ascendent* reial dels Condé. Els cabells no amagaven del tot el coll. El vestit, descuradament encreuat, deixava entreveure un pit de neu en el qual l'ull endevinava una *sina* intacta i ben col·locada. Amb els seus * dits primis i acurats, però una mica secs, la senyora de Bargeton féu un gest amical al jove poeta, per tal d'indicar-li una cadira...

La conversa de la senyora de Bargeton embriagà el poeta... Les tres hores que va passar al seu costat varen ser per a Lucien com un d'aquells somnis que hom voldria que fossin eterns. Va trobar aquella dona més aviat amagrida * que *magra*, enamorada sense amor, malalta malgrat la seva força; els defectes, que les maneres exageraven, li van plaure, car els joves estimen l'exageració, aquesta mentida de les ànimes belles. No s'adonà gens del marciment de les galtes, dels *barbs* dels pòmuls, als quals els disgustos i alguns sofriments havien donat un to de rajola. La seva imaginació s'*emparà* primer d'aquells ulls de foc, d'aquells rínxols elegants en els quals es reflectia la llum, d'aquella * blancor esclatant, punts lluminosos que l'*encativaren* com una papallona en una espelma.

Honoré de Balzac
Les il·lusions perdudes
Ed. 62 i la Caixa, col. «MOLU»
(Barcelona, 1982)

Guspirejaven: *brillaven*.

Ascenent: *avantpassat*.

Sina: *pit*.

Magra: *que té poc greix*.

Barbs: *petites masses de substància sebàcia que obstrueixen un porus de la pell i produeixen sovint una taqueta negra*.

S'emparà: *s'apoderà*.

Encativaren: *cativaren*.

Llengua

Nom

Curs Data

Comentari
de text

Comentari del text

1. Identifica si són vertaderes o falses aquestes afirmacions i explica per que.

<i>La senyora de Bargeton...</i>	<i>Vertader</i>	<i>Fals</i>
— Era de condició humil.		X
— Tenia bona reputació.
— Portava un barret que li donava un aire majestuós.
— Tenia la pell morena.
— Mantenien una conversa interessant amb el poeta.
— Tenia els cabells llisos.

2. Relaciona aquestes paraules del text amb el que signifiquen.

discret	Escapar-se.
harmonitzar	Pèrdua de la frescor; pansiment.
escapolir-se	Prim.
solcat	Adaptar-se entre elles les parts o coses que formen un tot.
embriagar	Moderat; retingut en les seves accions i paraules.
amagrit	Ple de ratlles o plecs a la manera de solcs.
marciment	Pertorbar l'ànim pel transport d'una passió.

Llengua

Nom

Curs Data

Comentari
de text

3. Anota els elements descrits i les tècniques descriptives que ens informen com és la senyora Bargeton.

<i>Elements descrits</i>	<i>Tècniques descriptives</i>
cabellera	d'un ros rogenc, daurada
rostre
.....

4. El narrador assenyala alguns trets físics de la dona en què el jove poeta no repara. Indica'ls.

Marciment de les galtes...

5. El jove queda «enlluernat» davant la bellesa de la dona. Assenyala tots els recursos que utilitza l'autor per associar la dona a la idea de la llum.

Cabellera daurada per al llum, rostre resplendent...

6. Què vol dir el narrador quan compara el protagonista amb *una papallona en una espelma*?

- El protagonista porta roba de molts colors, com les papallones.
- El protagonista se sent atret per la dona perquè irradia llum, com les papallones que s'apropen a la llum d'una espelma.

Llengua

Nom

Comentari
de text

Curs Data

La cerveseria estava plena de gom a gom. En Lluís va avançar entre la llarga filera de taules, esquivant el personal, i es va dirigir al grup que hi havia a un extrem de la barra, *balladreja*:

—On hi hagi una bona pila de birres buides, allí són ells! No hi ha cap dubte. És més fàcil localitzar-vos per les ampolles que pels caps.

—Ja arriba el filòsof! S'ha fet la llum! —va cridar en Pep, un heavy corpulent.

—Re. D'on no n'hi ha no en pot rajar! —els va interpel·lar en Lluís amb un fals gest de menyspreu—. És clar que per l'alçada no us podria distingir. Birres, birres! Això és el que us fa inconfusibles.

—Però no heu vist que polit se'ns ha posat? —el va interrompre la Laura, l'única noia del grup—. Vine aquí que et vegi! —va dir mentre s'acostava a en Lluís obligant-lo a fer una volta en rodó—. Texans nous de trinca, la camisa de les festes, ben repentinat... Si fins i tot t'has enllustrat les botes! Compte, nenes, ataca de nou en Lluís, el «guaperes»!

—És l'aura tia, que no ho veus? —va tallar en Pep, escarnint el to d'en Lluís—. L'àuria que du a l'orella, que llueix més que el sol. La resta només són pampallugues sense impotència.

—Un, que llueix —va fer en Lluís que ja volia acabar amb tanta brometa.

—Però apa, digues, no et tallis —la Laura tornava a atacar—, on et vas ficar el cap de setmana passat? Eh? Per qui ens vas abandonar?

En Lluís reia i callava, confiant que la Laura es cansés de les bromes.

En Lluís va fer una ullada pel local buscant l'Anna. Havien quedat a aquella hora, però ella encara no havia arribat.

El grup quedava complet amb en Kiko i l'Albert, dos rockers que van somriure a en Lluís sense parar de moure's al so de la música. Es trobaven molt sovint. Aquesta vegada s'havien citat per enllestir els detalls del viatge al Delta de l'Ebre que havien programat per al cap de setmana vinent. A més de la música, aquesta era l'altra gran afició comuna: viatjar els caps de setmana, conèixer llocs nous i anar a les discoteques dels pobles.

—Ja tens la tenda? —va preguntar en Lluís a l'Albert.

—Sí, és cosa feta. Però no és gaire gran. És una canadenc de tres places. Ens hi podem ficar la Laura i jo, i vosaltres us quedeu a la d'en Kiko.

—Tots tres juntets tota una nit! —va exclamar en Pep—. Jo necessito molt de lloc, nanos.

—Doncs potser que te'n busquis una altra, de tenda, carinyo —va respondre en Kiko—. Un iglú seria ideal per a tu; així estaries ben fresquet.

—Xaval, que n'ets, d'esquerp —va continuar teatralitzant en Pep, simulant que s'apartava el grup.

Llengua

Nom

Curs Data

Comentari
de text

—I tu, Pep, ja tens els ingredients per a la paella? —va continuar interrogant en Lluís, que s'erigia en organitzador a distància.

—Tota la intendència és a punt. Us faré un arròs que caureu de cul.

—Han dit que plourà; porteu roba d'abric —va advertir la Laura.

En Lluís no treia l'ull de la porta. Per fi, va aparèixer l'Anna, desorientada entre la multitud.

—Anna! Aquí! —va cridar.

—Ah! Hola! —va saludar mentre s'acostava—. Quina marxa! No?

—Mira, et presento en Kiko, l'Albert, la Laura i en Pep, els meus amics de Tortosa. És l'Anna.

En Pep i la Laura van creuar una mirada còmplice: ara ja sabien qui l'havia entretingut els últims dies.

Montserrat Argerich i Flor Rey
No em bacil·lis
Ed. Eumo
(Vic, 1994)

Baladrejant: *cridant*.

Llengua

Nom

Curs Data

Comentari
de text

Comentari del text

1. Identifica aquests elements de la lectura.

<i>Personatges</i>	<i>Lloc on passa</i>	<i>Què fan?</i>
Lluís

2. Explica el significat d'aquestes paraules i expressions del text.

estava ple de gom a gom - s'ha fet la llum - d'on no n'hi ha no en pot rajar
birres - guaperes - tia - no et tallis - xaval - la intendència és a punt
quina marxa!

Estava ple de gom a gom: estava molt ple.

La llengua, a més de presentar variants relacionades amb el nivell cultural del parlant, en presenta d'altres que depenen del **grup social** o la **professió** a què pertany l'individu que la utilitza.

Entre aquestes variants podem distingir les següents:

Argot estudiantil	És l'ús de la llengua que fan els joves estudiants i es caracteritza pel seu caràcter ludic i creatiu i perquè se subjecta poc a la normativa.
Argot professional	És l'ús de la llengua que es fa dins d'una determinada professió o ofici.

Llengua

Nom

Curs Data

Comentari
de text

3. Torna a escriure aquestes oracions sense fer servir l'argot estudiantil i digues quina característica observes en cada cas.

- L'examen de cata m'ha anat prou bé.
- Es va quedar amb mi.
- Aquest tio és un pallisa.
- El dire ens ha castigat fins a les dues.
- M'ha sortit tope bé.
- M'agrada quantitat.
- M'estàs vacil·lant?
- Què et sembla el meu tocata?
- Ahir no vaig anar a l'insti.
- Aquesta pel·li és molt guai.

<i>Oració</i>	<i>Equivalent</i>	<i>Característica</i>
L'examen de cata m'ha anat prou bé.	L'examen de català m'ha anat prou bé.	<i>Cata</i> és el resultat d'apocopar <i>català</i>

4. Anota paraules i expressions de l'argot estudiantil que utilitzis i inventa't un diàleg amb aquestes paraules.

Llengua

Nom

Curs Data

Comentari
de text

—Tota teva! L'emissora és per a tu! Estàs content?

No vaig saber què dir. Si no ho havia entès malament, l'oncle m'estava regalant la seva emissora de radioaficionat...

—Que és maca. M'hauràs d'explicar com funciona...

Es va asseure al meu costat, davant l'aparell, i em va explicar per a què servia cada comandament.

Em va dir que la ràdio s'engegava pel botó del volum. Al costat hi ha un altre commutador que li diuen guany de micro, que simplement és el volum del teu micròfon.

Tot plegat, com veieu, no era massa complicat. Però el que va venir després, tot i que era més divertit, vaig haver-m'ho d'apuntar en una llibreta.

—«Breica» és la paraula màgica. Apunta-te-la. Ve de l'angès *breaker*. De fet n'és la transcripció fonètica catalana. Un *breica* és simplement un usuari d'una estació, és a dir, un radioaficionat.

—Puc entrar en converses?

—És clar que sí. Només cal que diguis «breica». Un dels que parlin et dirà «endavant breica» i, aleshores, tu t'identifiques.

No penseu que això d'identificar-se era tan fàcil. En primer lloc has de dir des de quina estació —la teva emissora— parles. El meu oncle l'havia batejada com a «Pantera Negra», i ja em va dir que jo podia triar el nom que volgués. Em va posar l'exemple amb el seu nom.

—Has de dir «Aquí la QRZ Pantera Negra», o si prefereixes «aquí l'estació Pantera Negra». Això és obligatori, després si vols pots dir el «QTH», que és el lloc on vius; i pots fer saber el teu nom dient «QRA personal: Víctor».

A continuació em va fer una demostració. Va dir *breica* pel micro un parell de vegades, i en un obrir i tancar d'ulls ja estava parlant amb una «barreta pesada».

—Una barreta pesada és un camió, una mòbil és un cotxe —em va aclarir l'oncle, mentre el camioner explicava que anava cap a València.

Les paraules rares no van acabar aquí. El del camió i el meu oncle en van intercanviar algunes més:

—Et perds una bona pel·li a la tia Virgínia —va dir l'oncle.

—Esta nit ni tia Virgínia ni dos metres. Vitaminar i prou. Per això em va bé modular.

Quan va acabar la conversa, l'oncle es va acomiadar del camioner i va plegar «saludant la freqüència», que és com anunciar a tothom que et pugui estar escoltant, no només al camioner en aquest cas, que desconnectes l'emissora. A més va dir QRT. El camioner, en canvi, va dir que es quedava en *stand by*, que significa que acabes la conversa, però mantens el receptor obert per poder-te comunicar amb algú altre.

Llengua

Nom

Curs Data

Comentari
de text

—Et trobaràs una pila de barretes pesades. Els camioners usen molt aquest tipus d'emissores, perquè és una bona forma de comunicar-se davant de possibles emergències o necessitat d'informació. A més, els deu anar bé això de poder modular amb algú quan fan tantes hores de viatge sense companyia.

Ah, llavors hi vaig caure: modular vol dir parlar en l'argot del radioaficionat. L'oncle em va explicar que hi ha un munt de paraules en el vocabulari específic d'aquest món que estava descobrint. La tia Virgínia és la tele; vitaminar vol dir menjar; els dos metres, anar a dormir; dos metres aquàtics, banyar-se; els primeríssims, els pares; les fotocòpies, els germans; laboro, treball... i uns quants més. Curiós, oi?

—Bé, oncle, saludo la freqüència, que els primeríssims deuen preguntar on sóc, i me'n vaig a vitaminar mentre miro la tia Virgínia abans d'anar als dos metres.

Amadeu Montoto i David Duran
QRZ Rat-penat!
Ed. Eumo
(Vic, 1994)

Llengua

Nom

Curs Data

Comentari
de text

Comentari del text

1. Respon aquestes qüestions:

- Qui parla?
- De què es parla?
- Quin és el tema de la lectura?

2. Busca en el text el significat d'aquestes paraules i expressions i anota'l.

una barreta pesada - una mòbil - la tia Virgínia - els dos metres
vitaminar - modular - saludar la freqüència - quedar-se en *stand by*

Una barreta pesada: un camioner.

3. Desxifra el missatge en llenguatge de radioaficionat que tanca el text.

Bé, oncle, desconnecto l'emissora...

4. Busca expressions del text que pertanyin al món dels radioaficionats i anota'n el significat.

Breica: radioaficionat.

5. Inventa't missatges nous amb l'argot dels radioaficionats que apareix en la lectura.

6. Busca en un diari en català la pàgina corresponent a la informació meteorològica. Selecciona tecnicismes d'ús corrent entre els meteoròlegs i explica'n el significat.

Calamarsa: grans petits de glaç.

Llengua

Nom

Curs Data

Comentari
de text

7. Relaciona els tecnicismes següents amb l'àmbit professional a què corresponen.

galerades - intervenir - tipòmetre - diagnòstic - emfisema - practicar
apel·lar - decret - original - veredicte - compaginades - recurs

<i>Editorial</i>	<i>Medicina</i>	<i>Dret</i>
galerades
.....

Llengua

Nom

Comentari
de text

Curs Data

Ja el 340 a. C., el filòsof grec Aristòtil, en el seu llibre *Sobre el cel*, pogué proposar dos bons arguments per creure que la Terra era una esfera més que no pas una safata plana. En primer lloc, es va adonar que els eclipsis de Lluna eren provocats per la Terra en interferir-se entre ella i el Sol. L'ombra de la Terra sobre la Lluna sempre és rodona, la qual cosa només pot ser veritat si la Terra es esfèrica. En segon lloc, els grecs sabien pels seus viatges que l'estrella Polar es veu més baixa en el cel quan se la mira des del sud que no pas des de regions més septentrionals.

Aristòtil pensava que la Terra *romania* immòbil i que el Sol, la Lluna, els planetes i els estels es movien en òrbites circulars al seu entorn. N'estava convençut perquè, per raons místiques, creia que la Terra era el centre de l'Univers i que el moviment circular era el més perfecte. A partir d'aquesta idea, Ptolemeu, en el segle II d. C., elaborà un model *cosmològic* complet. La Terra estava en el centre, voltada per vuit esferes que sostenien la Lluna, el Sol, els estels i els cinc planetes coneguts en aquell temps: Mercuri, Venus, Mart, Júpiter i Saturn. Els planetes es movien en petits cercles subjectes a les respectives esferes per poder explicar les seves complicades trajectòries. L'esfera més exterior sostenia els estels denominats fixos, que sempre romanen en les mateixes posicions relatives els uns respecte dels altres, però que giren tots junts al voltant del cel.

El 1514, un capellà polonès, Nicolau Copèrnic, proposà un model més senzill. La seva idea consistia que el Sol romania immòbil en el centre, mentre que la Terra i els planetes descrivien òrbites circulars al seu voltant. Hagué de transcórrer gairebé un segle abans que aquesta idea fos considerada seriosament. Això fou quan dos astrònoms —l'alemany Johannes Kepler i l'italià Galileu Galilei— començaren a prestar públicament suport a la teoria copernicana, tot i el fet que les òrbites que preveia no coincidien completament amb les observades. El cop mortal per a la teoria aristotèlico-ptolemaica tingué lloc el 1609. Aquell any, Galileu començà a observar el cel nocturn amb un telescopi que acabava d'inventar. En mirar vers Júpiter, Galileu veié que l'acompanyaven diversos petits satèl·lits o llunes que giraven al seu voltant. Això implicava que *no* tot havia de girar directament a l'entorn de la Terra, com havien suposat Aristòtil i Ptolemeu. En aquella mateixa època, Johannes Kepler modificà la teoria de Copèrnic, tot suggerint que els planetes no es movien en cercles sinó en el·lipses. Les prediccions coincidiren per fi amb les observacions.

El 1687, Newton no tan sols fornïa una teoria de com els cossos es mouen en l'espai i en el temps, sinó que també hi desenvolupava les complicades matemàtiques necessàries per a l'anàlisi d'aquests moviments. A més, Newton postulà una llei universal de la gravitació segons la qual cada cos de l'Univers és atret envers qualsevol altre per una força que és més intensa quanta més massa tenen els cossos i quant més a prop es troben entre ells.

Llengua

Nom

Curs Data

Comentari
de text

Newton aconseguí demostrar que, segons la seva llei, la gravetat fa que la Lluna es mogui en una òrbita el·líptica al voltant de la Terra i que els planetes i la Terra descriguin trajectòries el·líptiques a l'entorn del Sol.

Stephen W. Hawking
Història del temps
Editorial Crítica (Grup Editorial Grijalbo)
(Barcelona, 1988)

Romania: *restava*.

Cosmològic: *relatiu o pertanyent a la cosmologia, que és la doctrina sobre la constitució actual i la naturalesa de l'Univers pres com un tot.*

Llengua

Nom

Curs Data

Comentari
de text

Comentari del text

Índex de comprensió lectora

Per llegir bé cal que hi hagi una estreta relació entre la **velocitat** lectora i la **comprensió**. Llegir molt de pressa sense comprendre el text, o bé massa a poc a poc, per entendre-ho tot, no té cap sentit.

Llengua

Nom

Comentari
de text

Curs Data

1. Sense llegir un altre cop el text de la pàgina anterior, respon aquestes preguntes sobre el seu contingut. No miris la solució fins al final.

<p>1. <i>Aristòtil va proposar que la Terra és una esfera perquè...</i></p> <p>a) Els eclipsis de la Lluna es produeixen quan la Terra s'interfereix entre la Lluna i el Sol.</p> <p>b) En els eclipsis de Lluna, l'ombra de la Terra sobre la Lluna és sempre rodona.</p> <p>c) En els eclipsis, la Terra projecta una ombra el·líptica sobre el Sol.</p>	<p>2. <i>Aristòtil pensava que...</i></p> <p>a) La Terra feia moviments circulars.</p> <p>b) El Sol, la Lluna, els planetes i els estels romanien immòbils.</p> <p>c) La Terra no es movia.</p>
<p>3. <i>En el segle II d. C. es coneixien...</i></p> <p>a) Tots els planetes.</p> <p>b) Només 5 planetes.</p> <p>c) Mercuri, Venus, Mart i Júpiter.</p>	<p>4. <i>Segons Ptolemeu, el centre de l'Univers era...</i></p> <p>a) El Sol.</p> <p>b) La Terra.</p> <p>c) La Lluna.</p>
<p>5. <i>Segons Copèrnic, la Terra i els planetes descrivien òrbites...</i></p> <p>a) Circulars al voltant del Sol.</p> <p>b) El·líptiques al voltant del Sol.</p> <p>c) Circulars al voltant de la Lluna.</p>	<p>6. <i>L'any 1609, Galileu s'adonà que...</i></p> <p>a) Saturn estava envoltat de llunes.</p> <p>b) Mart estava envoltat d'altres planetes.</p> <p>c) Júpiter estava envoltat de satèl·lits.</p>
<p>7. <i>Kepler suggereix que els planetes es mouen...</i></p> <p>a) D'una manera el·líptica.</p> <p>b) Descriuint cercles.</p> <p>c) En línia recta.</p>	<p>8. <i>Amb Kepler...</i></p> <p>a) No coincideixen les prediccions amb les observacions.</p> <p>b) Les prediccions coincideixen amb les observacions.</p> <p>c) Les observacions són fonamentals.</p>
<p>9. <i>Newton postulà una llei...</i></p> <p>a) Sobre les trajectòries el·líptiques.</p> <p>b) Universal de la gravitació.</p> <p>c) Sobre els moviments dels cossos en l'espai.</p>	<p>10. <i>Newton demostrà que...</i></p> <p>a) La Lluna es mou en una òrbita el·líptica al voltant de la Terra.</p> <p>b) El Sol es mou en una òrbita circular entorn de la Terra.</p> <p>c) La Terra descriu trajectòries el·líptiques entorn de la Lluna.</p>

Ara aprendràs a calcular l'índex de **comprensió lectora**. Comprova els encerts.

Llengua

Nom

Curs Data

Comentari
de text

2. Fes les operacions següents:

– Calcula la diferència entre els encerts (P) i les errades (E): $P - E = \dots\dots\dots$

– Observa la fórmula per calcular el percentatge de l'índex de **comprensió lectora (C)**:

$$C = \frac{\left(P - \frac{E}{n - 1} \right) \times 100}{\text{nombre P}}$$

C = comprensió

P = encerts

E = errades

n - 1 = nombre d'alternatives que es poden escollir en les preguntes, menys 1 (en aquest cas, $3 - 1 = 2$)

nombre P = nombre de preguntes de què consta la prova: (en aquest cas, 10)

Suposem que un alumne o una alumna han realitzat la prova amb aquests resultats: P = 8, E = 2; el seu índex de comprensió serà el següent:

$$C = \frac{8 - \frac{2}{2} \times 100}{10} = 70 \%$$

– Aplica la fórmula i calcula el teu índex de comprensió lectora.

L'índex de comprensió d'una lectura normal oscil·la entre el 50 % i el 70 %.

Llengua

Nom

Comentari
de text

Curs Data

El llenguatge no és una creació *arbitrària* de la ment humana, sinó un producte social i històric que influeix en la nostra percepció de la realitat. Com que ens transmet socialment les experiències acumulades per generacions anteriors, el llenguatge condiona el nostre pensament i determina la nostra visió del món.

Els *prejudicis* sexistes que el llenguatge transmet sobre les dones són el reflex del paper social que se'ls ha atribuït durant generacions. Malgrat que el paper de les dones en la societat ha experimentat des del començament del nostre segle, particularment en les últimes dècades, transformacions molt profundes, els missatges que el llenguatge continua transmetent sobre elles reforcen el seu paper tradicional i en donen una imatge relacionada amb el sexe i no amb les seves capacitats i aptituds, *intrínseques* a tots els éssers humans.

Potser hi ha qui pensa que intentar alliberar el llenguatge de certs usos lingüístics sexistes equival a *passar l'arada* davant els *bous*, ja que el llenguatge, que reflecteix els prejudicis sexistes acumulats durant generacions, no canviarà fins que la igualtat de les dones amb els homes no se sancioni realment a la pràctica i, conseqüentment, els prejudicis sexistes que transmet el llenguatge vagin desapareixent progressivament. No obstant això, malgrat la dimensió conservadora que té i la càrrega tradicional que arrossega, el llenguatge, per la seva relació estreta amb el pensament, pot canviar gràcies a l'acció educativa i cultural, i influir positivament en el comportament humà i en la nostra percepció de la realitat.

Recomanacions per a un ús no sexista del llenguatge
Centre Unesco de Catalunya (1992)

Arbitrària: injustificada, gratuïta.

Prejudicis: actituds no raonades que es manifesten en formes d'antipatia o de simpatia envers individus, grups, races...

Intrínseques: pertanyents a la naturalesa essencial de les persones.

Passar l'arada davant els bous: deixar en segon terme allò que és primordial.

Llengua

Nom	Comentari de text
Curs Data	

Comentari del text

1. Fes un resum del text, tenint en compte les idees que es desprenen de cada paràgraf.

Paràgrafs	Idees	Continguts
1	<ul style="list-style-type: none"> Definició de llenguatge. Per què condiona el nostre pensament. 	El llenguatge és un producte social.
2	<ul style="list-style-type: none"> De què són reflex els prejudicis sexistes. Visió de la dona que transmet el llenguatge.
3	<ul style="list-style-type: none"> Procés que cal seguir per alliberar el llenguatge dels usos sexistes. Com pot canviar el llenguatge.

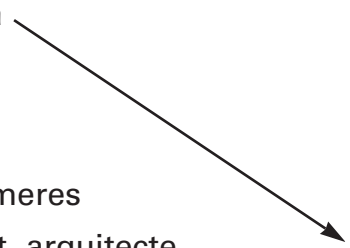
2. El món de les professions reflecteix clarament l'ús sexista del llenguatge. Relaciona aquestes paraules o expressions d'ús corrent amb les solucions més adequades.

Ús corrent

- les dones de la neteja
- les mecanògrafes
- els metges i les infermeres
- Anna Gisbert, advocat, arquitecte, diputat, metge, enginyer, ministre...
- els professors

Altres solucions

- els professors i les professores
- Anna Gisbert, advocada, arquitecta, diputada, metgessa, enginyera, ministra...
- les mecanògrafes i els mecanògrafs
- el personal de neteja
- el personal mèdic

Llengua

Nom

Curs Data

Comentari
de text

3. Pensa altres expressions que coneguis i que denotin un ús sexista del llenguatge i fes propostes per tal d'evitar-les.

<i>Expressions</i>	<i>Propostes</i>
Els jutges	Els jutges i les jutgesses

Llengua

Nom

Curs Data

Comentari
de text

El sentit del temps de l'home de les caveres no deuria anar gaire més lluny del simple fet de distingir la llum del dia de la foscor de la nit. Mentre tenia llum, podia dedicar-se a satisfer les seves necessitats bàsiques, mentre que la nit no la podia utilitzar per altra cosa que per dormir.

Quan l'home caçador i *nòmada* va anar deixant pas a les *sedentàries* comunitats del Neolític, la vida se li va complicar un xic, ja que les tasques del camp i la cura del bestiar exigien previsió i organització.

Li calia saber quin era el millor moment per sembrar i quan havia de fer la collita. Era necessari, doncs, inventar el calendari.

La forma canviant de la Lluna, el lloc variable de la sortida i de la posta del Sol, l'aparició i la desaparició de certs estels en l'horitzó, etc. deien a l'home quina època de l'any s'apropava. Així, era capaç de preveure si aviat faria fred o calor i si venia la temporada de les pluges o de la sequera. Però els signes de canvi eren molts i poc evidents.

Les rectes determinades per dues pedres serveixen per assenyalar els punts de l'horitzó per on hom espera que aparegui o s'oculti cert astre en una època concreta de l'any. Els astres presos com a referència eren el Sol, la Lluna i els estels més brillants, per exemple Sírius, Artur, Espiga...

L'aparició de l'estel Sírius just abans de la sortida del Sol assenyala el començament de l'estiu.

Així com el Sol ens indica clarament la unitat «dia», per comptar períodes més llargs de temps, l'home primitiu va haver de fixar-se en la Lluna, que li va proporcionar una manera ideal per agrupar dies formant períodes de temps més llargs que va anomenar «llunes» o mesos.

La Lluna canvia de forma d'una manera clara i regular. És molt fàcil veure com creix i com minva i sempre ho fa en el mateix ordre i en la mateixa durada de temps. El cicle complet dels canvis aparents de la forma de la Lluna va ser l'origen del «mes» i hom va anomenar «setmana» a la quarta part del cicle lunar.

Calor, cauen les fulles dels arbres, fred, broten flors, torna la calor... Ningú no sabia que la Terra havia donat una volta al Sol, però sí que la natura havia completat un cicle que a continuació es tornaria a repetir. Aquest va ser el primer concepte d'any, el marcat per les estacions.

Llengua

Nom

Curs Data

Comentari
de text

El dia, el mes i l'any són unitats que serveixen per mesurar espais de temps més o menys llargs, però la cosa més difícil ha estat fer-les encaixar, atès que la durada del dia, la del mes lunar i la de l'any són quantitats incommensurables i cada cultura va intentar resoldre el problema de forma diferent.

Temps i rellotges
Fundació Caixa de Pensions
Museu de la Ciència
(Barcelona, 1985)

Nòmada: que es desplaça periòdicament o constantment d'un lloc a un altre cercant condicions de vida millors.

Sedentàries: que fixen la seva residència en un lloc, si no per sempre, almenys durant llargues temporades.

Llengua

Nom

Curs Data

Comentari
de text

Comentari del text

El text que has llegit exposa una sèrie de fets seguint un ordre.

1. Completa aquest quadre justificant amb paraules del text cadascuna de les parts que hi hem establert.

<i>Parts</i>	<i>Continguts</i>	<i>Paraules del text</i>
Títol	Resum del contingut essencial del text.	<i>El temps</i>
Presentació	Introducció del tema.	Concepció que l'home de les caveres té del temps i causes que fan que sigui necessari un calendari:
Desenvolupament	Exposició ordenada del tema.	Signes que permeten de crear un calendari
Conclusió	Resum de les idees bàsiques.	Posicions de les diferents cultures

L'exposició és una forma d'expressió oral o escrita que pretén de transmetre idees o opinions d'una manera clara, seguint una ordenació lògica.

Llengua

Nom

Curs Data

Comentari
de text

La contaminació de les aigües, el terra i l'atmosfera planteja un problema planetari. Ja no podem mantenir una visió fragmentària de la conservació del *patrimoni*. Cal adoptar regles de conducta d'abast mundial. No és tolerable que un determinat país apliqui mesures adequades i que el del costat faci el contrari. Alguns països contaminen molt més que altres; són aquests els qui han de pagar la major part de la factura.

Actualment, els països industrialitzats són responsables del 70 al 85 % de la contaminació mundial i dels seus efectes desastrosos per al patrimoni cultural de la humanitat. Tot i que són més poblats, els països en via de desenvolupament tenen tanmateix menys fonts de contaminació; contribueixen, doncs, molt menys a la degradació del medi ambient. Amb quin dret es pot exigir a aquests països, que no disposen dels mitjans necessaris, que es comportin com nosaltres mateixos no hem sabut fer?

No hi ha fronteres per als desastres provocats per la mà de l'home, com tampoc no n'hi ha per a les catàstrofes naturals. Al llarg de la història hi ha hagut nombros episodis tan foscos com l'erupció del Pinatubo a les Filipines. Un sol dia d'emanacions tòxiques d'aquest volcà equival a un any de contaminació pels pous petrolífers incendiats de Kuwait. Amb la diferència, tanmateix, que no podíem fer res per evitar l'erupció del Pinatubo i en canvi hauríem pogut, i hagut, d'evitar perfectament l'incendi dels pous petrolífers de Kuwait. D'una banda hi havia una catàstrofe inevitable i, de l'altra, un desordre remeiable car era producte de la iniciativa humana.

La *prevenció* és una exigència que va molt més enllà dels raonaments culturals, econòmics o polítics. Igual que en el pla de la salut, constitueix un imperatiu ètic. Si volem garantir la salut del planeta, i sobretot la dels nostres monuments culturals, hem de practicar la prevenció per tots els mitjans que tinguem a l'abast. Avui dia n'hi ha de molt eficaços, com els que ofereix la teledetecció per satèl·lit, que cobreix tot el planeta. Així, per saber si els monuments de l'Iraq s'han fet malbé amb la guerra no calgué pas enviar-hi una missió: n'hi hagué prou de consultar les fotografies acumulades diàriament en dos o tres centres mundials.

El respecte envers les generacions futures ha esdevingut una obligació moral. És la preocupació essencial de personalitats com Jacques-Yves Cousteau, que des de fa tants anys ens fa descobrir les meravelles de la natura, i que avui llança el crit d'alarma perquè estem deteriorant el mar, és a dir, el pulmó del planeta. Tothom sap que no hi ha vida sense llum. Ara bé, és justament a la zona de contacte entre les aigües i la terra, allí on hi ha con-

Llengua

Nom

Curs Data

Comentari
de text

centrades les espècies marines, on estem destruint els *ecosistemes* en vessar-hi enormes quantitats de productes tòxics. La gran amenaça que plana avui dia sobre l'home i sobre l'espècie humana és justament el mateix home.

Frederic Mayor Zaragoza
El Correu de la Unesco
(Barcelona, 1994)

Patrimoni: *béns que són propietat de la humanitat.*

Prevenció: *acció de preveure alguna cosa per impedir-la o per evitar-ne els efectes.*

Ecosistema: *conjunt que formen un medi natural i els organismes animals i vegetals que hi viuen.*

Llengua

Nom

Curs Data

Comentari
de text

Comentari del text

1. Busca en el text proves que donin suport als arguments següents.

<i>Arguments</i>	<i>Proves</i>
— Les catàstrofes naturals sovint no es poden evitar.	Erupció del Pinatubo a les Filipines .
— Els desastres provocats per la mà de l'home es poden evitar.
— Actualment disposem dels mitjans tècnics adequats per prevenir i detectar els desastres ecològics.
— El manteniment de l'equilibri ecològic ha esdevingut la preocupació essencial de grans personalitats del panorama cultural i científic mundial.

2. Justifica amb paraules del text les idees principals que n'hem extret.

<i>Solucions</i>	<i>Argumentacions</i>
— Substituir la utilització de cotxes per la dels mitjans de transport públic.	— Els cotxes produeixen un grau molt elevat de contaminació acústica i atmosfèrica, sobretot en els nuclis urbans.
— Prohibir a les indústries l'abocament de productes tòxics al mar, als rius...	—

— Poseu en comú les solucions que heu proposat i elaboreu unes conclusions.

